

כל החדשות והפרשנויות למנויי הארץ בדיגיטל רק 4.90 ש"ח בחודש הראשון להצטרפות

אלאונור מרזה נולדה לאם יהודייה־אלג'ירית ולאב מוסלמי שגורש מקונייטרה הכבושה לסוריה ב-1967, אך תמיד הרגיש כפליט קווקזי בשל העבר של משפחתו. עבודת הדוקטורט שלה על שני הכפרים הצ'רקסיים בישראל הובילה אותה לחפש אחר רוחה רגילו ולהושגר רוטנרצל

שמור 77 479

06:00 06.04.2016

עמירה הס | צילום: גיל אליהו עקוב באתר התראות במייל

אני חוזרת הביתה, הבית
שעוד יהיה לי

98 חוצץ בין הבית לבניין בית הספר החדש ומגדל המים. זהו אותו הנוף בדיוק שראה אביה מחלון הבית לפני 50–55 שנה: מישור נדיב, שנמתח ומתמתח לו באין מפריע, עם בליטות הרריות פה ושם. רק ששמות ההרים בפיו היו ג'בל אישייח', ג'בל אבו נדא וג'בל קונייטרה. או ג'בל מנסורה. כשם כפר הולדתו.

חוץ ממבנה בית הספר ומגדל המים, כל בתי מנסורה מחוקים היום. תלים של אבני בזלת גדולות מפוזרים בין עצים, באר מים שלא בשימוש מסתתרת ליד תלולית אחת. מרזה, עם חלומה לבנות שם בית ולשוב ולהפיח חיים בין החורבות, מייצרת עוד כמה נקודות מפגש מפתיעות בין זמנים, אנשים, דתות, זיכרונות מאומצים, גיאוגרפיות, בתים. הביוגרפיה הקצרה־אך־גדושה שלה לועגת לפוליטיקה של זהויות ואפילו למוסכמות שלה עצמה.

כשביקרנו במנסורה בשבת של סוף ינואר השנה, הדי פיצוצים הזכירו את קיומה של העיר קונייטרה (החדשה, והעתיקה שישראל כבשה, הרסה ונסוגה ממנה) ואת המלחמה האיומה שמתחוללת כבר חמש שנים מעבר לגבול הקרוב כל כך. אחת מדודותיה של מרזה נהרגה במלחמה זו, ועד עכשיו המשפחה לא יודעת בדיוק איך. פארוק, אביה של מרזה, למד בבית ספר תיכון בקונייטרה כשפרצה מלחמת 1967. נחסכו ממנו מראות הגירוש מבתייהם של כ-1,100 בני כפרו וכ-130 אלף תושבי הגולן האחרים. כך יכול היה להתחמק מהעברת הזיכרון הקשה הזה לבתו, דוקטור באנתרופולוגיה. בבגרותה, כשהחלה לשאול שאלות ישירות על העבר, חיפשה ניצולים אחרים מהכפר שיספרו על הגירוש בידי צבא ההגנה לישראל, אבל לא מצאה. היא מעריכה שאביה שאל, אבל הוא אף פעם לא דיבר איתה על זה. "כששאלתי מה הוא יודע הוא ענה בקצרה, 'אני לא הייתי שם', וזהו". זה חור גדול בזיכרון הקולקטיבי שמרזה מלקטת, משקמת, בונה.

אלאונור מרזה. "לא ההרס עצמו מושך אלא עובדת הגירוש והריק שבעקבותיו"

עוד כתבות בנושא

- מועצת זכויות האדם של האו"ם גינתה את ישראל על הפרת זכויות של הדרוזים בגולן

🔑 24.03.2016

- דרוזיות מהגולן: לאפשר מעבר לסוריה דרך קוניטרה 07.10.2007

- מה קרה ל-130 אלף האזרחים הסורים שהתגוררו ברמת הגולן ביוני 1967? 29.07.2010

אלאונור מרזה חולמת או מתכננת שיבה לכפר מנסורה שבגולן, מושא געגועיה המומצאים, הממשיים. אבל אביה דבק דווקא באתוס שיבה וגעגועים אחר: לקווקז. הם צ'רקסים, בני השבט האבחזי — אחד מ-12 שבטים שנאבקו נגד האימפריה הרוסית ותאוות ההתפשטות שלה. אחרי שטבחה כמיליון וחצי מהם וכבשה את ארצם בשנות ה-60 של המאה ה-19, גירשה רוסיה אל מחוץ לקווקז כ-90% מהמיליון וחצי שנותרו בחיים. האימפריה העותמאנית שמחה לקבלם: שמם כלוחמים אמיצים הלך לפנייהם. היא פיזרה אותם בשטחה ושלחה אותם להתגורר ולהתיישב באזורי ספר. הסבא־רבא של אלאונור, מאמט מרזאמקו, היה בין הניצולים שהפכו לפליטים. אחרי שהוא ומשפחתו שהו כעשר שנים בבלקן ובירדן, הם הגיעו למנסורה שבגולן ב-1885, אחד מ-12 כפרים צ'רקסיים שהוקמו בו.

נסיעה אמיתית

"עד היום הצ'רקסים, גם אבי, אומרים שהבית זה הקווקז", מספרת מרזה שמוצאת הקבלות בין שיח העלייה היהודי לבין שיח השיבה הצ'רקסי לקווקז. "יש כפר שלם בגרמניה שחזר לקווקז. מאז נפילת האימפריה הסובייטית מקבלים אותם שם בשמחה". אביה נסע לטיול שורשים לקווקז ב-1996. "אין לצ'רקסים רפובליקה משלהם. סטלין ביתר את השטח שלהם בין שלוש רפובליקות. היה לי מעניין מאוד לשמוע את הסיפורים שלו על מסע השורשים. זה היה הלם גדול בשבילו. הרי הוא גדל בסוריה, לא בקווקז. והיו לו פנטזיות אופייניות לאנשים בגלות. תמיד הוא אמר לי שאצל הצ'רקסים אין עוני, יש סולידריות, שלא צריך לנעול את הדלת. והנה, הוא היה במייקופ, בירת רפובליקת אדיגיה שממנה הגיעה משפחתו. הוא ישב בבית קפה, חיכה לקרוב שלו וראה צעיר שרודף אחרי זקנה וגונב את התיק שלה. זה גרם לו זעזוע גדול". הוא הזדעזע גם לראות סניף מקדונלד'ס גדול בעיר הצ'רקסית. מה לה ולסמל אמריקאי, שאל. ובכל זאת אמר שהוא רוצה למות שם, בקווקז.

מרזה, שכתבה את הדוקטורט שלה על שני הכפרים הצ'רקסיים בישראל ("לא יהודים ולא ערבים בישראל — זהות של מיעוט במרחב של מלחמה ובדיאלקטיקה של משא ומתן. מקרה מבחן של הצ'רקסים בכפר כמא וריחאניה"), כבר ראתה שבכפר כמא נועלים את הדלתות וידעה שיש שם גניבות. "אם כי תמיד אמרו לי שאלו הבדואים שגונבים, לא אנחנו", היא אמרה. כך או כך, זה אותו מודל של קהילה מלוכדת טהורה שאביה המשיך להאמין בקיומו.

עוד לפני שעבדה במשך שש שנים על הדוקטורט, ידעה את חשיבותה של ההיררכיה במסורת הצ'רקסית. לפני הגירוש מהקווקז ההיררכיה היתה בתוך כל שבט (נסיכים, אצולה, איכרים חופשיים ועבדים — כפי שכותב בלוגר צ'רקסי, נזיר קראף, החי בקנדה). "אחרי הג'נוסייד והגירוש", מספרת מרזה, "כשבני כל המעמדות בכל שבט חיו יחד, באותה טראומה, נדדה ההיררכיה ונקבעה בין השבטים, כשהקריטריון הוא איכות המאבק ברוסים ומספר שנות המאבק".

מאביה למדה שהם משתייכים למעמד הנסיכים — ועוד בשבט גבוה בהיררכיה הבין-שבטית. כילדה היא זוכרת אותו מצייר עץ גנאולוגי, המוכיח את הייחוס

האצילי. "הוא היה גאה בהשתייכותנו לרקע אריסטוקרטי", היא מודה. "זה חלק מהזהות שלו. הוא תמיד אמר לי שאיני רשאית לנהוג כמו כל אחד, בגלל המוצא. כשהפסיכולוג שלי אמר לי כשהייתי בת 30 שאני לא נסיכה, אמרתי לו שאני דווקא כן".

החשיבות שאביה מייחס למעמד הגבוה בסולם החברתי לא מובנת מאליה, כי הוא היה זה שגם שבר מסגרות מסורתיות. אחרי הגירוש מהגולן חי בסוריה, למד פיזיקה, נסע לאלג'יר להמשך הלימודים, ומשם נסע לבקר חבר בצרפת בדרכו לברית המועצות להמשיך בלימודי הפיזיקה. הוא היה קומוניסט. מצד אחד הציע לה בילדותה ללמוד רוסית, כי זו שפת המדע ואת שפת המדע צריך ללמוד. מצד שני, אמר לה שהסובייטים אינם כמו הרוסים. בפריז הצטרף יום אחד לחברו, לישיבת תא של המפלגה הקומוניסטית, וכמו בסרטים — פגש שם את אהבת חייו שנטאל, ונשאר בצרפת. שנטאל היא בת לאם ממשפחת דיין היהודית-אלג'ירית ולאב ממשפחת קרל הנוצרית, מאלזס. שני הקומוניסטים — מוסלמי ויהודייה — התחתנו והביאו לעולם את אלאונור ואחיה.

מרזה נזכרת בחינה: "תמיד חגגנו את הבר־מצווה של בני דודים מצד האמא, את עיד אל־פיטר או עיד אל־אדחא עם המשפחה של אבא ואת חג המולד כמו כל הצרפתים. זה היה טבעי. אם כי היה תמיד איזשהו מתח במשפחה, בין מי שהיו יותר יהודים-ציונים לבין הוריי". במפלגה הקומוניסטית אהבו להצביע עליהם כהוכחה שחיים משותפים של יהודייה ומוסלמי — אפשריים. "סבתא שלי אמרה: 'טוב, לא מדברים פוליטיקה', אבל כולם דיברו פוליטיקה. ראיתי תמיד את אבי מקניט את דוד שלי: אז מה עשית בעזה? הדוד לא היה שם מעולם, אבל הוא יהודי ציוני, שאוהב את ישראל. אמי יהודייה, אבל מעולם לא היתה בישראל. אצלה אין קשר בין היהדות שלה לישראל".

סבתה היהודייה של אלאונור נולדה כבר בפריז, אבל עדיין דיברה ערבית בדיאלקט צפון־אפריקאי. במלחמת העולם השנייה היא הוחבאה, אחר כך הצטרפה למחתרת ושם הכירה את בעלה לעתיד, קומוניסט, שגם היה במחנה מעצר והצליח לברוח. חלק מהמשפחה נספה בתקופת הכיבוש הגרמני. וכך אלאונור גדלה תמיד גם בצל שני הג'נוסידיים: זה שביצעו הרוסים בצ'רקסים, וזה שביצעו הגרמנים ביהודים. "לא פלא שקשה לך", אמר לי הפסיכולוג שלי.

מחוץ לקטגוריה

הוריה גרו בכוונה בפרבר עממי שדייריו הם צפון־אפריקאים, אפריקאים שחורים, סינים. לכן הרבגוניות והקווקזייל המשפחתי שלה תמיד נראו לה טבעיים. "הראשון שגרם לי להבין שיש משהו מיוחד בסיפור שלי היה הביטחון בשדה התעופה בן־גוריון", היא מפתיעה.

"הביקור בקווקז היה הלם גדול בשביל אבי, שגדל בסוריה. היו לו פנטזיות אופייניות לאנשים בגלות. תמיד הוא אמר לי שאצל הצ'רקסים אין עוני, יש סולידריות, שלא צריך לנעול את הדלת. והנה, הוא היה במייקופ, בירת רפובליקת אדיגיה שממנה הגיעה משפחתו. הוא ישב בבית קפה, חיכה לקרוב שלו, וראה צעיר שרודף אחר זקנה וגונב את התיק שלה. זה גרם לו זעזוע גדול"

מרה וברונשטיין חוצים את השער כדי להיכנס לשטח הכפר. האיזור מגודר כי הוא משמש לגידול פרות

באפריל 2006 הגיעה לישראל כדי להתחיל בעבודת השדה במחקר האנתרופולוגי שלה על שני הכפרים הצ'רקסיים ריחאניה ו**כפר כמא**. "בשדה התעופה התבונן בקר הגבולות בשם האב בדרכון הצרפתי שלי ושאל 'מה זה

השם הזה? עניתי בטבעיות, 'פארוק'. הוא אמר, 'כלומר ערבי'. אמרתי, 'לא ערבי, מוסלמי'. לקחו אותי לחדר אחר, החזיקו אותי שם במשך זמן רב. בעיקר חיכיתי. משם לקחו אותי למשרד, שוב שאלו שאלות, שאלו על שמות. ואז שאלו על אמא, ולא עלה בדעתי להגיד שהיא יהודייה. אמרתי שהיא צרפתייה. חצי אלזס, חצי אלג'יר. 'אה', הם אמרו, 'אז היא מוסלמית'. לא, אמרתי. 'אה', אז היא נוצרייה, הם המשיכו. לא, עניתי. 'אז מה היא?' יהודייה, עניתי. ואז הם אמרו לי שיש איתי בעיה, כי אני לא מתאימה לאף קטגוריה. אני לא זוכרת באיזו מהפעמים שנכנסתי בהן ארצה, כי נכנסתי הרבה פעמים, אבל פעם אמר לי מישהו מבקרי הגבול או הביטחון בשדה התעופה: 'יהיה לך טוב יותר אם תהיי רק מוסלמית, כי נדע איפה לשבץ אותך'. פעם הם שאלו אותי בנתב"ג אם אמא ואבא עדיין מדברים זה עם זה, אם הם מדברים על הסכסוך (הישראלי-פלסטיני). פעם הם אמרו לי: 'אם האמא יהודייה, סימן שאת איתנו'. בפעם אחרת אמרו לי: 'אבא מוסלמי, אמא יהודייה. מה את בוחרת?' כל הדיון היה 'האם את איתנו או איתם?'. הדהים אותי לגלות איך הזהות הישראלית בנויה על ההנגדה הזאת. לכן החלטתי לשנות את הדוקטורט. בגלל הבינאריות שגיליתי, וששונה כל כך מריבוי הזהויות שלתוכו נולדתי".

בהתחלה תוכניתה היתה להשוות בין קווי המיתאר של הזהות הקולקטיבית בתפוצה הצ'רקסית בסוריה, בירדן ובישראל. אבל היא נמשכה תמיד לישראל/פלסטין — ואף על פי שהמנחה שלה בבית הספר הגבוה למדעי החברה בפריז הזהיר אותה שלא לשקוע בתסבוכת הזאת, החליטה לבסוף להתמקד בשני הכפרים בישראל. היא התכוונה לברר איך הם ממזגים את הישראליות שלהם עם האיסלאם, מה זה בשבילם להיות אזרחים לא יהודים בישראל. "אבל האפיזודה בשדה התעופה לימדה אותי שעלי גם לבדוק איך המדינה בונה את קטגוריות האזרחות שלה. כך שבמקום להתמקד באופן שבו הקהילה בונה את הזיכרון הקולקטיבי שלה ואת האזרחות, בדקתי גם איך המדינה עושה זאת. שיניתי את המיקוד והחלטתי לא להשתמש בהקשר הישראלי כדי ללמוד את הקהילה הצ'רקסית אלא ההפך: הקהילה הצ'רקסית פתחה לי את הדלת לחברה הישראלית ולסכסוך".

כשבאה ארצה נסעה כמובן לגולן, מקום הולדתם של אביה וסבה. ההרס, בניגוד לגירוש ולגלות, היה עדיין מופשט עבודה. "כשלא מתאמצים, לא רואים הרבה הריסות. אבל כמובן ידעתי שכל הגולן רוקן מאנשיו ושרק הדרוזים

נשאר". ליוותה אותה המשפחה שאירחה אותה בכפר כמא. "אבל לא יכולנו לאתר את מנסורה. ראינו הריסות פה ושם, אבל קשה היה לזהות מה נהרס ומתי. כל ההריסות דומות". וישראל הרי לא הציבה שלטי זיכרון לכ-200 הכפרים והקהילות הכפריות שמילאו את הגולן, ושרוקנה והרסה ב-1967.

מ-2006 מרזה נהגה לשהות זמן מה בכפרי הצ'רקסים בישראל, לחזור לצרפת ולשוב למחקר השדה. כשבאה ב-2011 ביקשה להיעזר באיתן ברונשטיין, ממייסדי עמותת "זוכרות", כדי למצוא סוף־סוף את הכפר של אבא שלה. היא כתבה לו מייל ולהפתעתה הוא ענה מיד, ויחד נסעו לגולן. "זה כאילו שחיכיתי לו כדי למצוא את הכפר", אמרה. הם מצאו את הכפר ההרוס, שבאדמותיו מחזיק עכשיו קיבוץ מרום הגולן.

הם למדו שבית הקברות של הכפר נשאר כמעט בשלמותו, טובל בעצים גבוהים וצפופים. על כמה מהקברים — מצבות אבן שעליהן פסוקים בערבית. היום מוקף בית הקברות במטעים של קיבוץ מרום הגולן. כשהיה ילד דימה אביה את שורשי העצים בבית הקברות לזרועות של המתים, ופחד ללכת שם, בייחוד בחושך. הפולקלור המשפחתי מספר על הסבא־רבא, שחש שקצו קרב, הסתובב על סוס ונפרד לשלום מחבריו בכפר. אחר כך הלך לבית הקברות, חפר את הבור שלו ונשכב בו, עד שמת. זה היה ב-1947 והוא היה בן יותר ממאה.

לסב זה היה תפקיד חשוב בשיפור היחסים עם הדרוזים. ב-1894 פרץ סכסוך דמים בין מנסורה למג'דל שמש. כמה מתושבי מנסורה הרגו כמה דרוזים, מספרת מרזה. אחיהם באו לכפר לנקום. מרזה וברונשטיין שמעו מהאב פארוק שבקרוב הנורא שפרץ לא השיבו הצ'רקסים את גופות ההרוגים הדרוזים, ואלה נקברו בקבר אחים. מאז הקרב שררו יחסי עוינות בין שני הכפרים. תיאסיר מרעי, תושב מג'דל שמש וידידם של מרזה וברונשטיין, מכיר זוויות אחרות לאפיזודה זו. "לא היו גבולות או מריבות בין הדרוזים לצ'רקסים", הוא אומר. "מי שיצרו את הבעיות היו הבדואים. כמה דרוזים מבוקעתא טחנו חיטה בטחנות המים בבניאס. בדואים, שהיו לבושים כצ'רקסים, הרגו שלושה מהם. דרוזים באו ונקמו במנסורה: הרסו בתים וגירשו את תושבי הכפר". הצ'רקסים הלכו להתלונן בדמשק, אצל השלטון הטורקי, שמצדו שלח חיילים, כנראה יחד עם צ'רקסים, והרס את מג'דל שמש. אחרי שמנהיג הדרוזים ביקש את סליחת

השלטון והצ'רקסים, הם הורשו לבנות את הכפר מחדש. אבל העוינות בין שתי הקבוצות המשיכה לשרות על 12 הקילומטרים שמפרידים בין שני הכפרים.

מגדל המים של הכפר הצ'רקסי מנסורה

"תמיד חגגנו את הבר־מצווה של בני דודים מצד האמא, את עיד אל פיטר או עיד אל אדחא עם המשפחה של אבא ואת חג המולד כמו כל הצרפתים. זה היה טבעי. אם כי היה תמיד איזשהו מתח במשפחה, בין מי שהיו יותר יהודים־ציונים לבין הורי. הדוד שלי היה יהודי ציוני, שאוהב את ישראל. אמי יהודייה, אבל מעולם לא היתה בישראל. אצלה אין

קשר בין היהדות שלה לישראל

עד שמאמט מרזאמקו נפצע בתאונה בשנות ה-30 של המאה שעברה: יום אחד חזר מפלסטין, רכוב על סוסו, ובסמוך למג'דל שמס נפל ונחבל קשות. שייח' כנז' אבו סאלח מהכפר הדרוזי מצא אותו, ולמרות העוינות הביא אותו לביתו, ושם טיפלה בו משפחתו עד שהחלים, כעבור שלושה חודשים. שתי המשפחות חתמו אז על הסכם אילוחמה ביניהן. כ-70 שנה מאוחר יותר, כששמע פארוק מרזה על כוונת בתו לנסוע למג'דל שמס, נתן לה מכתב ברכה למשפחת אבו סאלח. מרעי, שהוא מנהל עמותת "גולן, לפיתוח הכפרים הערביים", יצר את הקשר עם הנכד של כנז' אבו סאלח. הנכד הכיר היטב את הסיפור. ומרעי מוסיף עוד פרט ועוד סיבה לגאווה: בסוף שנות ה-60 משה דיין ויגאל אלון שיתפו את כמאל, בנו של כנז' אבו סאלח, בסוד כוונתם **להקים מדינה דרוזית בגולן** "לתועלת שני הצדדים". הוא היה אמור למצוא בעלי ברית לרעיון, ובמקום זאת מסר את המידע לסורים וללבנונים. על כך נשפט בבית משפט צבאי ישראלי בקונייטרה ונאסר, אך שוחרר בעסקת חילופי אסירים ב-1974.

פיתול בעלילה

מרזה וברונשטיין הפכו בינתיים לזוג, והפרויקט המשותף הבא שלהם היה לאתר את מיקום הבית של משפחתה. הכל היה פשוט יותר לו אביה, פארוק, היה בא איתם ופשוט מצביע על העץ הקרוב, עיקול הכביש שליד, הנוף שהוא זוכר מילדותו. אבל בהיותו סורי, הוא לא רשאי להיכנס ארצה. וכנראה גם אינו מעוניין: הכאב חזק מדי. הוא שירטט מזיכרונות תרשים של הכפר ובתיו: את בית הספר הישן, בית הספר החדש, המסגד, בית המוכתר, בית השכן פרופ' אמין סמקו. אפילו את מיקומו המשוער של קבר האחים של הדרוזים ידע לציין.

בעקבות עצתו של מרעי, ביררו ומצאו בני הזוג שבמרכז למיפוי ישראל קיים צילום אוויר של מנסורה, שצולם על ידי חיל האוויר הישראלי ב-14 בפברואר 1969: מתברר שפחות משנתיים אחרי הגירוש, בתי הכפר עדיין עמדו על תלם — הריק שלהם מכביד על לבם של תושבי מג'דל שמס, שחלפו יום-יום על פניהם. לעומת זאת, בצילום אוויר מ-1971 נראות רק הריסות. ישראל כנראה הרסה את הבתים בסוף 1969. מרזה וברונשטיין קנו את המפה והאב איתר

עליה בקלות את ביתו. אז השוו את צילום האוויר למפת צילומי האוויר של גוגל: מגדל המים, מבנה בית הספר (שהומר לזמן מה לרפת ישראלית, אומרים במג'דל שמס), מעבר מים מתחת לכביש ושני ערוצי ואדיות נשאר כשהיו. הם יצרו מפה משלהם, וסימנו בה את נקודת הציון של כל אתר. ב-30.8.2015 שבו לרמה, ושמחו לגלות ששדה המוקשים נגמר במקום שבו הכפר מנסורה מתחיל. בעזרת המצפן שבטלפון החכם פסעו בין תלי האבנים, בודקים שנקודת הציון המיוחלת תופיע עליו. "במשך כל אותו זמן ליוו אותנו קולות נפץ וירי שהגיעו מהצד המזרחי של הגבול", סיפר ברונשטיין. "פסקול מעציב שנוסף למראה הכפר ההרוס". כשהיו בטוחים שמצאו את המיקום הנכון, צילמו את הנוף בווידיאו, במעגל של 360 מעלות, ושלחו מיד לפארוק אביה. הוא היה בביתו בצרפת, התבונן בסרטון ואישר שזה מה שזכור לו מילדותו. הוא נשמע נרגש. "וזה לא אופייני לצ'רקסים", אומרת מרזה.

היא מתקשה להגיד מה צ'רקסי בה. "דווקא היהדות והמוסלמיות היו תמיד צדדים חזקים יותר בזיהוי העצמי שלי. ושמאלנות ופמיניזם". אביה תמיד מתרגז שלמרות החינוך שנתן לה, היא לא באמת צ'רקסית. הצ'רקסים מאופקים, לא מסגירים רגשות.

מכל הנופים המגוונים שמציע הקוקטייל המשפחתי של מרזה, מדוע בחרה דווקא בגולן ובכפר ההרוס? האם זהו סוד המשיכה של ההרס? ואם כבר, למה לא להתגעגע לקווקז? או לאלג'יר? ההסבר של מרזה פשוט. עד גיל חמש חייתה בעמאן: אביה הפיזיקאי ודודה המהנדס פיתחו שם מערכות של אנרגיית שמש. כבר בשנות ה-50-60 פיתח אביהם טורבינת רוח לייצור חשמל במנסורה. הם הלכו בעקבותיו בחיפוש אחר אנרגיה חלופית. היא אמנם למדה בבית ספר צרפתי, אבל חייתה בקרב הקהילה הצ'רקסית, ובה בני משפחה רבים. היה לה חבר שהוא בן לאמא צרפתייה ואבא פלסטיני. היא ספגה ברחובות את הריחות, הצבעים, הקולות, יחסי החמימות הבלתי-אמצעיים בין האנשים. כשבאה לישראל ב-2006, גרה בנחלאות וטיילה בעיר העתיקה, שבה גילתה שהיא מרגישה בבית. ריחות ההל והקפה "היו בשבילי עוגיית המדלן של פרוסט". היא גילתה שהיא רצויה אצל הדרוזים בגולן, אצל המזרחים היהודים ואצל מהגרי העבודה. היא חשה קירבה לפליטים הפלסטינים.

ביה"ס "החדש" של מנסורה, שנבנה ב- 1965 . כל בתי התושבים שהתגוררו במקום נמחקו לגמרי

"לא ההרס עצמו מושך אלא עובדת הגירוש והריק שבעקבותיו", אומרת מרזה. גם העובדה שאביה מנוע מלבוא, מלבקר, מלראות את מה שהיה ביתו וכפרו — מחזקת אצלה את תחושת השליחות לחשוף את המקום. היא משערת שהמשיכה שלה לצד הגולני שבה היא לחובה שחשה לזיכרון "בארץ שמוחקים בה כל כך הרבה זיכרונות. פוליטיקת המחיקה פה מאוד חזקה ומשפיעה, ואם לא אעשה מה שאני עושה, להזכיר את מנסורה, להראות אותה, אין לי שום סיבה להישאר פה".

חבריה בצרפת, פעילים בקבוצות פרו־פלסטיניות ותומכי BDS, נדהמו. אפילו כעסו שהיא גרה בישראל. גם בשבילה זו היתה תפנית לא צפויה בעלילת חייה. לולא הכירה את ברונשטיין, היתה מן הסתם חוזרת לצרפת. עכשיו הם גרים יחד ברחוב אלנבי בתל אביב.

היא סירבה לקבל מעמד פריבילגי של עולה חדשה בשל יהדותה — מבחינתה העניין רק מדגיש את נחיתותם על פי חוק של הפלסטינים בישראל. על כן מעמדה הוא כשל **תושבת הנשואה לאזרח**. אבל היא מודעת לעובדה שלפלסטינים לא היה מתאפשר סידור כזה. תרצה או לא, היא נהנית מיהדותה

ומהמעמד עתיר הזכויות שזו מעניקה לה בישראל.

בסוף השבוע שעבר עשו מרזה וברונשטיין, בשיתוף עם מרעי ופעילים אחרים בגולן, לחברותיהם וחבריהם הישראלים סיור היכרות בכפרים ההרוסים של הרמה, בהם מנסורה. בהזמנה לסיור, ששלחה להם מרזה, נכתב "אני חוזרת הביתה. האם תצטרפו אלי?"

הכתבות הנקראות באתר

כך הביסה החיטה את הבטטה

ניר חסון | 1

אני שונאת אותך - אבל לא בגלל שאת אשה ולא בגלל שאת שמנה

נרי ליבנה | 9

פרשנות || אזעקת האמת של יאיר גולן

אמיר אורן | 28

